

279

MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
DEPARTAMENT POLITYKI RODZINNEJ

ul. Nowogrodzka 1/3 5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 529 06 60, fax +48 22 529 06 61
www.mpips.gov.pl, E-Mail: info@mpips.gov.pl

Warszawa, dnia 14 sierpnia 2013 r.

DSR-IV-078-24-1-ES/13

Mimo Wszystko
Fundacja Anny Dymnej
ul. S. Myczkowskiego 4
30-198 Kraków

~~**Fundacja im. Brata Alberta**
Zarząd Krajowy
Radwanowice 1
32-064 Rudawa~~

Odpowiadając na Państwa pismo, z dnia 30 lipca 2013 roku (data wpływu), w sprawie pomocy państwa osobom znajdującym się trudnej sytuacji życiowej, uprzejmie informuję:

Zgodnie z art. 17 ust. 1b ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku *o świadczeniach rodzinnych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, z późn. zm. - tekst jednolity) świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki, powstała: nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Osoby, uprawnione do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie przepisów obowiązujących do 31 grudnia 2012 r., zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. *o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) zachowały prawo do tego świadczenia w dotychczasowej wysokości do dnia 30 czerwca 2013 r. Natomiast po 30 czerwca 2013 r., prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, na podstawie nowych decyzji, nabyły osoby, które spełniają warunki art. 17, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 grudnia 2012 r.

Kolejnym świadczeniem, (od 1 stycznia 2013 r. weszły w życie przepisy regulujące nowe świadczenie), o jakie mogą występować osoby, które nie mają prawa do świadczenia

pielęgnacyjnego. w związku ze sprawowaną opieką nad osobą niepełnosprawną jest specjalny zasiłek opiekuńczy. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 520 zł. osobom. na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli **zrezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej** w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad członkiem rodziny legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

W związku z powyższym, podstawowym warunkiem otrzymania specjalnego zasiłku opiekuńczego jest faktyczna rezygnacja z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą niepełnosprawną.

Istotne jest jednak, że żaden przepis ustawy o świadczeniach rodzinnych, nie zawiera ograniczenia, że faktyczna rezygnacja z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej związana z koniecznością sprawowania opieki nad osobą niepełnosprawną, ma nastąpić dopiero po 30 czerwca 2013 r. lub w tym samym czasie, w którym osoba ubiegająca się składa wniosek. Równie dobrze osoba ubiegająca się o specjalny zasiłek opiekuńczy może wykazać, że zakończenie jej aktywności zawodowej związane z koniecznością sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny miało miejsce przed tą datą. Decydujące jest aby faktyczna rezygnacja z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej miała miejsce i aby była ona spowodowana koniecznością sprawowania opieki nad osobą niepełnosprawną.

W ustawie o świadczeniach rodzinnych, nie został określony także okres, ani minimalny ani maksymalny, w którym osoba ubiegająca się o specjalny zasiłek opiekuńczy, była zatrudniona lub wykonywała pracę zarobkową, przed faktyczną rezygnacją z aktywności zawodowej.

Możliwość otrzymania nowego świadczenia uzależniona została także od spełnienia kryterium dochodowego. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, gdy łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekroczy obowiązującego kryterium dochodowego określonego w art. 5 ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych, czyli 623 złotych. Specjalny zasiłek opiekuńczy adresowany jest do osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej (o najniższych dochodach).

Decyzja o przyznaniu świadczenia opiekuńczego, jakim jest specjalny zasiłek opiekuńczy, po spełnieniu wszystkich warunków art. 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych, należy do organu właściwego realizującego świadczenia rodzinne, tj. oznacza to wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie rodzinne lub otrzymującej świadczenie rodzinne.

Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, zgodnie z art. 23 ust. 4e i 4f ustawy o świadczeniach rodzinnych, jest obowiązkowe na każdorazowy wniosek organu właściwego realizującego świadczenia rodzinne.

Przedmiotem wywiadu środowiskowego, jest potwierdzenie/ustalenie okoliczności art. 16a (oraz art. 17) ustawy o świadczeniach rodzinnych, które w ocenie organu właściwego realizującego świadczenia rodzinne, wymagają potwierdzenia/ustalenia. Dotyczyć to będzie w szczególności opisanego przez pracownika socjalnego faktycznej, tj. zastanej przez niego, sytuacji rodzinnej, bytowej itd. osoby niepełnosprawnej – co może pozwolić organowi właściwemu realizującemu świadczenia rodzinne, ustalić/potwierdzić na podstawie takiego opisu, że opieka nad osobą niepełnosprawną jest faktycznie sprawowana przez osobę ubiegającą się o świadczenia opiekuńcze.

Niepełnosprawność jest jednym z powodów udzielania pomocy społecznej, wymienionych w przepisie art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 i 509 oraz z 2012, poz. 1544 i 1548) obok długotrwałej lub ciężkiej choroby. Rodziny z osobami niepełnosprawnymi lub osoby niepełnosprawne mogą korzystać ze świadczeń pomocy społecznej, na ogólnych zasadach, określonych w w/w ustawie.

Wniosek o udzielenie pomocy w określonej formie składa się do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Pomoc przyznawana jest w drodze decyzji administracyjnej i może mieć formę pieniężną lub niepieniężną. Od decyzji przysługuje odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej.

Osobom wymagającym stałej opieki, którym rodzina nie może takiej pomocy zapewnić (m.in. z powodu podjęcia pracy), przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych (pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opieka higieniczna, zalecona przez lekarza pielęgnacja oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem) lub specjalistycznych usług opiekuńczych (usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym).

Świadczenia te przyznawane są w drodze decyzji administracyjnej, w której określa się ich zakres, okres i miejsce świadczenia, a także ewentualną odpłatność. Szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) oraz częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat ustala rada gminy.

Wyżej wymienione usługi mogą być też świadczone w ośrodkach wsparcia, w rodzinnych domach pomocy lub domach pomocy społecznej.

Ośrodki wsparcia – są dzienną formą pomocy instytucjonalnej, w ramach której świadczone są różne usługi dostosowane do specyficznych potrzeb osób korzystających z tej formy pomocy, w tym usługi żywieniowe. Przy ośrodkach wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Działalność ośrodków wsparcia wspiera rodzinę w sprawowaniu funkcji opiekuńczych nad niepełnosprawnymi członkami rodzin, zapobiegając jednocześnie umieszczeniu ich w placówkach wsparcia całodobowego, wspiera także osoby samotne zapobiegając ich wykluczeniu z życia społecznego. Prowadzenie ośrodków wsparcia, z wyłączeniem ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jest zadaniem własnym gminy lub powiatu finansowanym z ich budżetu. Gmina lub powiat może zlecać prowadzenie takich jednostek innym podmiotom, o których mowa w art. 25 ustawy o pomocy społecznej. Zasady odpłatności w takich ośrodkach ustala rada gminy lub powiatu.

Środowiskowy dom samopomocy jest placówką okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w którym osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek. Środowiskowy dom samopomocy oferuje indywidualne lub zespołowe treningi samoobsługi i treningi umiejętności społecznych, które służą nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Kadre stanowią m. in. psycholog, pedagog, pracownik socjalny, instruktor terapii zajęciowej. Ustalany jest dla każdego uczestnika indywidualny plan postępowania wspierającego – aktywizującego. Obiekt, w którym organizuje się ŚDS musi spełnić określone standardy dotyczące m. in. powierzchni użytkowej na 1 uczestnika, dostosowania architektonicznego dla osób niepełnosprawnych, pomieszczeń i ich wyposażenia do realizacji zajęć. Rokrocznie liczba ŚDS wzrasta.

Rodzinny dom pomocy – przeznaczony jest na pobyt stały lub okresowy dla osób wymagających pomocy innych osób, z powodu wieku lub niepełnosprawności, którym nie można zapewnić usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Tego rodzaju wsparcie

zapewnia usługi opiekuńcze i bytowe i jest świadczone w mieszkaniu (budynku mieszkalnym) przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego. Określono szczegółowe warunki dotyczące miejsca pobytu osób, wyżywienia, utrzymania czystości oraz zakresu usług opiekuńczych. Przy ustalaniu opłaty z tytułu pobytu w rodzinnym domu pomocy stosuje się odpowiednio przepisy dot. odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, o której mowa poniżej w części dot. domów pomocy społecznej.

Odpłatność gminy ustalana jest w umowie zawartej między gminą a podmiotem prowadzącym rodzinny dom pomocy.

Domy pomocy społecznej są placówkami całodobowej opieki dla osób, które z powodu m. in. choroby lub niepełnosprawności nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnych usług w miejscu zamieszkania. W domach pomocy społecznej świadczone są usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i – w przypadku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej – edukacyjne. Wyróżnia się 5 typów domów w zależności od powodu niesamodzielności osób (np. przewlekłe choroby somatyczne, przewlekłe choroby psychiczne, niepełnosprawność intelektualna, niepełnosprawność fizyczna) oraz domy dla osób w podeszłym wieku. Określone są standardy w zakresie usług bytowych (np. dostosowanie budynku i otoczenia dla potrzeb osób niepełnosprawnych, niezbędne pomieszczenia służące mieszkańcom, minimalne wymagania w zakresie wyposażenia pokoi mieszkalnych), w zakresie warunków sanitarnych, w zakresie wyżywienia, zaopatrzenia w odzież, w zakresie usług opiekuńczych i wspomagających (np. terapia zajęciowa, praca socjalna), w zakresie niezbędnej kadry (tzw. wskaźnik zatrudnienia specjalistów), które muszą być spełnione, aby dom pomocy społecznej uzyskał zezwolenie wojewody na prowadzenie takiej działalności. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego kosztu utrzymania. W opłacie partycypuje mieszkaniec, rodzina oraz gmina, która skierowała osobę do domu pomocy społecznej).

Jednym z elementów wzmacniania osób niepełnosprawnych i ich rodzin w ich środowisku naturalnym jest, zgodnie z art. 42 ustawy o pomocy społecznej, opłacanie przez gminę składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem. Naliczana jest ona od kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza 150 % kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie (684 zł) i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów lub

nie otrzymuje emerytury albo renty. Dotyczy to również osób, które w związku z koniecznością sprawowania opieki pozostają na bezpłatnym urlopie. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych jest opłacana przez okres sprawowania opieki.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie samotnie gospodarującej, której dochód przekracza kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej 542 zł, albo osobie w rodzinie, w której dochód na osobę przekracza kryterium dochodowe na osobę w rodzinie 456 zł, może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi. Może też być przyznany zasiłek okresowy, zasiłek celowy lub pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową.

Bez względu na posiadany dochód, w ramach świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej oferowana jest przede wszystkim praca socjalna, a ponadto prowadzone jest poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, dla osób i rodzin, które mają trudności w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych lub potrzebują wsparcia. Praca socjalna jest jedną z najważniejszych i najskuteczniejszych metod wspierania osób i rodzin wymagających pomocy, rozumianą jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny będący pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych przez te osobę i pracownika socjalnego działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Ponadto jeżeli osoba lub rodzina pozbawiona jest schronienia, posiłku, czy też niezbędnego ubrania, gmina ma obowiązek zapewnić schronienie oraz dostarczyć niezbędne ubranie i obuwie, dostosowane do indywidualnych właściwości osoby oraz do pory roku.

Dodatkowe wsparcie także dla osób niepełnosprawnych stanowi pomoc w formie dożywiania, która realizowana jest w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, który został wprowadzony ustawą z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (Dz. U.

Nr 267 poz. 2259 z późn. zm.). W ramach Programu pomocą w zakresie dożywiania objęte są: dzieci do 7 roku życia, uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, a także osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji z różnych powodów (np. ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, zdarzenia losowego, sytuacji kryzysowej), w szczególności osoby samotne, w podeszłym wieku, chore lub niepełnosprawne - w oparciu o przyjęte w ustawie kryteria dochodowe - do 150 % kryterium dochodowego określonego w art. 8 ust.1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej, czyli dla osoby samotnie gospodarującej – 813 zł, dla osoby w rodzinie – 684 zł. Dodatkowo w uzasadnionych sytuacjach, z posiłku w szkołach lub przedszkolach mogą dodatkowo korzystać (bez konieczności przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych i wydawania decyzji administracyjnych) faktycznie głodne dzieci i uczniowie, którzy z różnych powodów, najczęściej od nich niezależnych, nie mają szansy na spożycie żadnego posiłku w szkole, w której przebywają znaczną część dnia. Liczba tych dzieci nie może przekroczyć 20% liczby wszystkich dzieci i młodzieży dożywianych w gminie na podstawie wydanych decyzji administracyjnej. Środki na zakup posiłków przekazywane są przez ośrodki pomocy społecznej na podstawie sporządzonej przez dyrektora szkoły listy dzieci lub uczniów i liczby spożytych posiłków w przyjętym okresie rozliczeniowym.

Pomoc w zakresie dożywiania może być przyznawana w formie posiłku, ze szczególnym uwzględnieniem posiłku gorącego, zasiłku celowego na zakup posiłku lub zakup żywności, świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. W ramach Programu organizowany jest również dowóz posiłków.

Istnieje także możliwość otrzymania pomocy żywnościowej w ramach realizowanego przez Agencję Rynku Rolnego Programu PEAD (pomoc żywnościowa dla najuboższych mieszkańców Unii). Program realizowany jest bezpośrednio przez cztery duże organizacje pozarządowe - Federację Banków Żywności, Caritas Polska, Polski Komitet Pomocy Społecznej i Polski Czerwony Krzyż, we współpracy z innymi lokalnymi organizacjami. Kryterium dochodowe uprawniające do udzielenia tej pomocy ustalono na tym samym poziomie jak w programie „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Pomoc ta może być udzielona również osobom/rodzinom, które przekraczają ustalone w ramach tego Programu kryteria w przypadku trudnej sytuacji życiowej, spowodowanej np. chorobą i związanymi z nią zwiększonymi wydatkami na leczenie i leki, zdarzeniami losowymi, zwiększonymi wydatkami na opłaty mieszkaniowe itp.

NACZELNIK
Wydziału Świadczeń Rodzinnych, Żłobków
oraz Współpracy Międzynarodowej

Tomasz Wardach